

Devrimci Tartışma Etiği

Safsatalardan Arınma Kılavuzu

Genç yoldaşlar için pratik bir el kitabı.

bilgimusterekleri.org

Ağustos 2026 · CC BY-SA 4.0

İÇİNDEKİLER

A. Eleştiri Yaparken 10 Kural

B. Eleştiri Alırken 10 Kural

C. Safsatayla Mücadele Neden Devrimci Bir Zorunluluktur?

D. Sol İçi Tartışmalarda En Yaygın Safsatalar

E. Safsata Avcılığının Sınırı

F. Sosyal Medyada Tartışma Etiği: "Göndermeden Önce"

G. Tartışmada Durup Kendine Soracağın 10 Soru

H. Yapıcı Siyasi Dil: Kullanılabilir Cümleler

I. Yayın ve Moderasyon İlkeleri (Sayfa Yönetimi İçin)

KÜNYE VE LİSANS

Sürüm 1.0.2 · Bu bir canlı belgedir; eleştiri ve katkılarla güncellenir.

A. Eleştiri Yaparken 10 Kural

1. **Kişiyi değil iddiayı eleştir.** "Sen" cümlelerini "bu görüş" cümlelerine çevir.
2. **Ne söylendiğini doğru anla.** Eleştireceğin tezi, sahibinin kabul edeceği en güçlü haliyle özetleyebiliyor musun? Özetleyemiyorsan henüz eleştirmeye hazır değilsin.
3. **Çarpıtma.** Alıntıla ama bağlamı koru; karşı tarafın söylemediğini söyletme.
4. **Kanıtla.** İddianı olguyla, veriyle, kaynakla destekle.
5. **Bilmediğini biliyormuş gibi sunma.** Emin olmadığın yerde "emin değilim" de.
6. **Ölçek tut.** Yanlışın büyüklüğü ile tepkinin şiddeti orantılı olsun; virgül hatasına ihanet davası açma.
7. **Niyet okuma.** "Aslında şunu amaçlıyor" değil; "yazdığı şu, sonucu bu."
8. **Karşı tarafın güçlü noktasını teslim et.** Haklı olduğu yeri kabul etmek, eleştirinin gücünü azaltmaz, artırır.
9. **Alay ve hakaretle tartışma kazanılmaz.** Kazanılmış gibi görünen, kaybedilmiştir.
10. **Amacını bil.** Eleştirinin amacı yenmek değil, anlamak ve geliştirmektir; mümkünse alternatifini de söyle.

B. Eleştiri Alırken 10 Kural

1. **İlk refleksin öfke olmasın.** İlk tepkini beklet; gerekirse 24 saat kuralını uygula: yaz, ama yarın gönder.
2. **“Bana saldırıyor” varsayımını hemen kurma.** Çoğu eleştiri saldırı değildir; saldırıysa da önce içeriğine bak.
3. **Üç soruyla karşıla:** Doğru mu? Kısmen doğru mu? Yanlışsa neden yanlış?
4. **Eleştirenin bilgisizliği eleştiriye otomatik yanlışlamaz.** Acemi bir soru, ustalıkla bir hatayı yakalayabilir.
5. **Eleştirenin kimliğini doğruluk ölçütü yapma.** Kim olduğu değil, ne söylediği tartışılır.
6. **Haksız eleştiriye de hakaret etmeden düzelt.** “Eleştirinin şu kısmı yanlış, çünkü...”
7. **“Bizi çekemiyorlar” açıklamasına sığınma.** Bu açıklama her eleştiriye geçersiz kılar — yani hiçbir şeyi açıklamaz.
8. **Geçmiş başarılarını kanıt diye kullanma.** Sicilin savunma değildir; argümanın savunmandır.
9. **Hakaretli eleştiride hakareti ayıkla, özü değerlendir.** Hakarete hakaretle cevap verme; üslubu mahkûm et, içeriği cevapla.
10. **Hata varsa kabul et.** “Bu konuda yanılmışım” diyebil; haklı eleştiriye teşekkür et. Bunu yapabilen kaybetmez — büyür.

C. Safsatayla M¼cadele Neden Devrimci Bir Zorunluluktur?

Safsata (mantık yanıltmacası), tartışmayı kazanmanın kestirme ama sahte yoludur: hakikate değil galibiyete oynayanın silahı. Burjuva retoriğinin ve ideolojik manip¼lasyonun en yaygın araçları safsatlardır — bu yüzden safсата tanıyan göz, yalnızca sol içi tartışmayı temizlemekle kalmaz, burjuva propagandasını da daha iyi söker. Bir devrimcinin görevi ne pahasına olursa olsun galip gelmek değil, olgusal ve teorik hakikate ulaşmaktır. Safsataya başvurmak, diyalektiği terk etmek ve saflarda zihinsel çürümeye göz yummaktır.

D. Sol İçi Tartışmalarda En Yaygın Safsatalar

Safsata	Tanımı	Sol içi tezahürü	Diyalektik çözüm / doğru tutum
Kişiyi Saldırı	Argümanı değil, sahibinin karakterini/kimliğini hedef almak	"Sen daha portakalda vitaminken biz barikatlardaydık, bize ders mi veriyorsun!"	Söyleyene değil, söylenenin doğruluk değerine ve olgulara bakmak
Kuyuyu zehirleme	Tartışma başlamadan muhatabı itibarsızlaştırmak	"Bu kişinin söylediklerini kimse ciddiye almasın, malum çevrelerdendir."	Herkesin sözünü içeriğiyle değerlendirmek; peşin damga vurmamak
Korkuluk (Saman Adam)	Söylenmemiş, daha kolay bir görüş kurup onu çürütmek	"Bu politikayı eleştiriyorsan, devrimcilerin tüm tarihsel mirasını reddediyorsun demektir."	Muhatabın argümanını kendi ifade ettiği biçimiyle, dürüstçe ele almak
Otoriteye başvuru	Kanıt yerine büyük bir ismin sözüne yaslanmak	"Yoldaş X bu konuda noktayı koymuştu; üzerine söz söylemek kimsenin haddi değil."	Tarihsel tespitleri kendi dönemlerinin koşulları içinde değerlendirmek; alıntıyı analizin yerine koymamak
Çoğunluğa başvuru	"Herkes böyle düşünüyor"u kanıt saymak	"Bütün mahalle bu konuda hemfikir, bir sen mi akıllısın?"	Doğruluğun oyla belirlenmediğini hatırlamak; azınlık görüşünü dinlemek
Gelenekçilik	"Eskiden beri böyle"yi kanıt saymak	"Biz 40 yıldır bu eylem tarzını sürdürüyoruz; yeni yetmeler gelip değiştiremez."	Pratiğin güncel koşullara uygunluğunu diyalektik süzgeçten geçirmek
Sicile dayanma	Mücadele geçmişini argüman yerine koymak	"Ben 40 yıllık sosyalistim, sen kimsin?"	Deneyime saygı, fikre eleştiri; kıdemin kanıt olmadığını bilmek
Tutkuyu/bedeli kanıt sanmak	Adanmışlığı ve ödenen bedeli doğruluk kanıtı saymak	"Bu dava uğruna hapis yattık; demek ki hattımız doğruydu."	Bedelin saygı gerektirdiğini ama tezi doğrulamadığını ayırt etmek

Safsata	Tanımı	Sol içi tezahürü	Diyaletik çözüm / doğru tutum
Niyet okuma	İçerik yerine varsayılan amacı tartışmak	"Bunu yazıyorsun çünkü aslında hareketi bölmek istiyorsun."	Yazılanı tartışmak; niyeti ancak kanıtla konuşmak
Sahte ikilem	Karmaşık sorunu iki uç seçeneğe indirgemek	"Ya bu karara koşulsuz uyarsın ya da burjuvazinin ekmeğine yağ sürersin."	Çelişkinin birden çok boyutunu görmek; üçüncü yolları ve sentezi aramak
Sen-de-cilik	Eleştiriye karşı suçlamayla cevap vermek	"Bizim hatamızı bırak, ya sizinkiler ne yaptı?"	Her eleştiriye kendi zemininde cevaplamak; karşı eleştiriye ayrı gündem yapmak
Kaygan zemin	Küçük adımı felaket zincirine bağlamak	"Bugün bunu eleştirirsen yarın karşı tarafa geçersin."	Her adımı kendi sonuçlarıyla değerlendirmek; zincirleme kehaneti kanıt saymamak
Genetik safsata	Fikri kaynağına göre reddetmek	"Bu kavramı liberaller de kullanıyor; demek ki yanlış."	Fikrin doğruluğunu kaynağından değil içeriğinden ölçmek
Konu saptırma	Soruya cevap yerine başka tartışma açmak	"Sen önce şu eski meseleye cevap ver!"	Tek tartışmada tek konu; disiplinle gündeme dönmek
Seçici alıntı	Bütünden işine gelen cümleyi çekmek	Bir yazının tek cümlesini bağlamından koparıp dolaşıma sokmak	Bütünü okumak, bağlamıyla alıntılanmak, bağlam düzeltmesini kabul etmek

E. Safsata Avcılığının Sınırı

Bu tabloyu bir silah deposu gibi kullanmayın. Dört uyarı:

1. **"Safsata!" demek argüman yerine geçmez.** Muhatabın safsatasını göstermek, tezini çürütmüş olmak anlamına gelmez — buna *safsata safsatası* denir. Safsatayı ayıkladıktan sonra kalan öz argümanla yine yüzleşmek zorundasınız.
2. **İlke her zaman: en güçlü karşı-argümanla yüzleş.** Muhatabın en zayıf cümlesini değil, en güçlü tezini hedef al.
3. **Safsata bilgisi susturma sopası değil, ortak hijyen aracıdır.** Yoldaşının safsatasını teşhir etmek için değil, tartışmayı raya sokmak için göster — yoldaşça göster.
4. **Arınma kolektif bir kùltürdür.** Kendi metinlerimizi yayından önce "safsata okumasından" geçirmek, başkalarını denetlemekten daha öğreticidir.

F. Sosyal Medyada Tartışma Etiği: “Göndermeden Önce”

Paylaş tuşuna basmadan önce şu soruları sor: Kişiyi mi saldırıyorum, iddiayı mı tartışıyorum? Kanıtım ve kaynağım var mı? Cümlem bağlamından koparıldığında ne anlama gelecek? Beş dakika sonra da aynı şeyi söylemek isteyecek miyim? Öfkem mi yazdırıyor? Bunu yüz yüze söyler miydim?

Ek ilkeler: Ekran görüntüsünü silah yapma. Özel yazışmayı izinsiz ifşa etme. Anonim hesapla yoldaşına saldırma. Yanlış bilgi yaydıysan düzeltmeyi aynı görünürlükte yap. Blokladığın insanla ilgili konuşmaya devam etme.

G. Tartışmada Durup Kendine Soracağın 10 Soru

1. Karşı taraf gerçekten bunu mu söyledi?
2. İddiayı mı, kişiyi mi eleştiriyorum?
3. Elimde kanıt var mı?
4. Kaynağım güvenilir mi?
5. Ben de yanılıyor olabilir miyim?
6. Karşı tarafın güçlü bir noktası var mı?
7. Konuyu başka yere mi taşıyorum?
8. Niyet mi okuyorum?
9. Aynı şeyi hakaret etmeden söyleyebilir miyim?
10. Bu tartışmadan sonra düşüncem gelişmiş olacak mı?

H. Yapıcı Siyasi Dil: Kullanılabilir Cümleler

Kılavuz yalnızca “şunu yapma” dememeli; kullanılabilir bir dil de öğretmeli. Şu cümleler bir tartışmayı ilerletir:

- “Bu görüşün yanlış olduğunu düşünüyorum; üç nedenim var...”
- “Şu noktana katılıyorum, ama şu sonucu çıkarmıyorum...”
- “Bu konuda yeterince bilgim yok; önce kaynakları incelemem gerekiyor.”
- “Önceki değerlendirmemde hata yapmışım; düzeltiyorum.”
- “Bu eleştirinin şu kısmını haklı buluyorum.”
- “İkna olmadım, ama düşüneceğim.”
- “Bunu senden farklı yorumluyorum; farkımız galiba şu varsayımda...”

Bu cümleler zayıflık dili değildir; tam tersine, ancak kendine güvenen bir düşünce bu cümleleri kurabilir.

I. Yayın ve Moderasyon İlkeleri (Sayfa Yönetimi İçin)

- 1. Cevap hakkı esastır.** Yazılarımıza yöneltilen eleştiriler, hakaret içermiyorsa yayınlanır; içeriyorsa hakaret ayıklanarak özüne cevap verilir.
 - 2. Düzeltme, hatanın görünürlüğünde yapılır.** Yanlışladığımız bilgiyi, yanlış yaydığımız yerde ve aynı büyüklükte düzeltiriz.
 - 3. Eleştiri yazısına eleştiri yazısıyla cevap verilir** — sosyal medya atışmasıyla değil.
 - 4. Kişisel hedef gösterme yayınlanmaz** — kimden gelirse gelsin, kime yönelirse yönelsin.
 - 5. Bu kılavuz bize de uygulanır.** Okur, bu ilkelerin ihlalini bize karşı da ileri sürebilir; bu, kılavuzun amacına uygun kullanımıdır.
-

Bu kılavuz, kitaptan bağımsız olarak da çoğaltılabilir ve dolaştırılabilir. Eleştirilerinizi bekliyoruz — kılavuzdaki ölçütlerle yazılmış her eleştiri, bu metnin bir sonraki sürümünü güçlendirecektir.

KÜNYE VE LİSANS

Devrimci Tartışma Etiği ve Safsatalardan Arınma Kılavuzu

Hazırlayan ve yayımlayan: **Bilgi Müşterekleri** <https://bilgimusterekleri.org>

Sürüm 1.0.2 · Ağustos 2026

Lisans: CC BY-SA 4.0

Bu metin, **Creative Commons Atıf-AynıLisanslaPaylaş 4.0 Uluslararası (CC BY-SA 4.0)** lisansı ile yayımlanmıştır.

Kaynak göstermek ve aynı lisansla paylaşmak koşuluyla; çoğaltabilir, dağıtabilir, basabilir, çevirebilir, değiştirebilir ve kendi çalışmalarınıza uyarlayabilirsiniz. İzin istemenize gerek yoktur. Ticari kullanım dahil serbesttir — tek koşul, türetilen metnin de aynı özgürlükle dolaşmasıdır.

Bu bir formalite değil, savunduğumuz ilkenin kendisidir. Bilginin çitlenmesine karşı yazılmış bir metnin telifle çitlenmesi, en görünür çelişki olurdu. “Müşterek” dediğimiz şeyi önce kendi ürünümüze uyguluyoruz.

Özellikle bu kılavuz için: Çoğaltın. Eğitim çalışmalarınızda kullanın, kendi örgütünüzün ihtiyacına göre uyarlayın, kendi safsata örneklerinizi ekleyin, broşür olarak basın. Adımızı anmanız ve aynı lisansla paylaşmanız yeterlidir.

Sürüm notu

1.0.2 (Ağustos 2026) — İçerik değişmedi. Metin CC BY-SA 4.0 lisansı ile yeniden yayımlandı; künye ve sürüm bilgisi standartlaştırıldı. Bilgi Müşterekleri’nin bütün dosyaları artık aynı lisansla dolaşıma giriyor.

1.0.1 — İlk yayımlanan sürüm.

Katkı

Bu bir **canlı belgedir**. Eleştiriler, itirazlar ve katkılar sonraki sürümlere işlenir; düzeltmeler sürüm notlarında açıkça belirtilir, sessizce değiştirilmez. Haklı çıkan eleştirinin sahibi, katkısıyla birlikte anılır.

bilgimusterekleri.org

Bilgi Müşterekleri

Bilgi, su ve hava gibi bir
müşterektir.
Kıtlığı imal edilmiştir.

bilgimusterekleri.org

Devrimci Tartışma Etiği

Sürüm 1.0.2 · Ağustos 2026 · CC BY-SA 4.0

Bu bir canlı belgedir. Eleştirileriniz ve katkılarınız sonraki sürüme işlenir.